

škole, nije ostvaren. Kad su potom hrvatski poslanici izvijestili hrvatski sabor (u januaru 1831.) o raspravama na požunskom saboru, rekoše: „Madžari navalise na municipalna prava Hrvatske velikom žestinom; za ovaj put obranismo još naše zakone, no ozbiljno se bojimo, da to na budućem saboru više ne će biti možno“. Da se bojazan hrvatskih poslanika nije ispunila, razlog je hrvatski narodni preporod.<sup>1</sup>

**Uoči narodnoga preporoda.** Pojam narodne svijesti novijega je postanja, naime plod političkoga i naučnoga rada XIX. vijeka. Najjasnije se ona javlja u glavnoj svojoj težnji, u narodnom jedinstvu, a onda u ideji demokracije, to jest u društvenoj jednakosti svih slojeva narodnih. No hrvatski je narodni preporod dobio jake potpore još i u razbudjeloj slovenskoj ideji, kojoj bijahu glavni apostoli Čehoslovaci Šafařík i Kollár, ali je od presudne važnosti i rad Srbina Vuka Stefanovića Karadžića, koji je izdanjem „Narodnih pjesama“, „Male gramatike“ i „Rječnika“ izazvao udivljenje cijele Evrope za hrvatski (srpski) jezik. Sasvim je prirodno, da su se za ove nove ideje prvi zagrijali oni hrvatski mladići, što su bili na naucima u stranom svijetu. Naročito je važno omladinsko središte tada bio Štajerski Gradac, gdje su se oko 1827. nalazili kao đaci Ljudevit Gaj,<sup>2</sup> Fran Kurelac, Dimitrije Demeter i Mojo Baltić<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> Raspoloženje Hrvata, naročito inteligencije, u to doba, najjasnije pokazuje pjesma svećenika Pavla Stooša „Kip domovine“, spjevana krajem 1830. ili početkom 1831., u kojoj se „majka domovina“ Hrvatska prikazuje kao u crno odjevena žena, ostavljena od svih, a nekoć urešena krasnom krunom i biserom, te joj se u usta meću riječi: „Narod se drugi sebi raduje (t. j. Madžari), — A z menom sinko moj se sramuje, — Vre i svoj jezik zabiti' Hrvatí — Hote, ter drugi narod postati“. — Madžarski jezik uveden je u sve gimnazije u Hrvatskoj od 1. okt. 1833. kao „ordinarium studium“ za sve učenike bez izuzetka naredbom kralja Franje od 11. apr. 1833., koju je onda još i u ime svoje proglasilo 18. juna kr. ugarsko namjesničko vijeće, naime tada i za Hrvatsku vrhovna vlada.

<sup>2</sup> Ljudevit Gaj rodio se u Krapini 8. jula 1809., gdje mu je otac Ivan bio ljekarnik, a doselio se u Krapinu iz Požuna (1783). Inače bješe podrijetlom iz Erdelja. Ljudevit Gaj promoviran je na doktora filozofije u Leipzigu 20. jula 1834.

<sup>3</sup> Mojo Baltić Glinjanin bješe duša toga daštva. Za nj kaže sam Gaj: „On meni prvi otkri nutarnju vrijednost čistoga našega narodnoga jezika, koji je jedini dostojan općenoga imena ilirskoga (štokavštine). Trudom se njegovim ja kano rođeni Zagorac naučih poznavati azbuku i valjanim izgovorom izgovarati čist jezik. S njim prvim čitah narodne pjesme srpske po Vuku na svijet izdane, te dokučih i osjetih neprocjenost njihovu.“ (Autobiografija u „Gajevoj knjižnici“).